

Sömürgeciliğe İyimserlik Gözlüğüyle Bakmak: Adam Smith'te Ahlakın İktisadi Rolü

Cemil Hakan KORKMAZ^a

Öz

İktisat biliminin kurucu babası Adam Smith'in, bir ahlak profesörü olması tesadüf değildir. Her şeyden önce 18. yüzyılın ikinci yarısında, İngiltere ve Avrupa ana karası baş döndürücü gelişmelerin şafağında, toplumsal yaşamın her yönü de bu değişimden etkilenmeye başlayacaktı. Üretim, dağıtım ve tüketim biçimlerinin sermaye eksensli büyümesi ve değişmesi, köyden kente, serften işçiye, tebaadan vatandaşa doğru değişen toplumsal dinamiklere de yön veriyordu. İşte bu değişim dalgası; insanların çıkarlarına uygun davranmaları ile ahlaki buyruklar arasında bir denge (en azından bir açıklama) kurma çabasını daha çetrefilli hâle getirdi. Bu çerçevede ekonomik insanın (homo economicus'un) tam anlamıyla ahlak dışı bir kavram olup olmadığı, çeşitli nedenlerden ötürü cevaplanması zor bir soruydu. Bu noktada çalışma, Smith'in yazılarına dayanılarak yapılan bir yöntembilimsel çerçeveyi izler. Me-tinsel inceleme merkezli bu çalışmada, ahlak ve iktisat arasındaki bağlar, Smith üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır. Diğer yandan söz konusu ilişki hattı, sömürgecilik olgusu üzere eleştirel bir değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Sonuç olarak çalışmada görüleceği üzere Smith için bir yandan toplumsal ve ekonomik koşullar, diğer yandan da sömürgecilik olgusu görünmez el aracılığıyla iyimserliğe bağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Adam Smith, Ahlak, İktisadi Denge, Sömürgecilik, Toplumsal Uyum.

^a Dr. Cemil Hakan KORKMAZ düşünce tarihi çerçevesinde sömürgecilik, oryantalizm, Avrupamerkezcilik konularında çalışmalarını sürdürmektedir. Bu konu kapsamında Türk modernleşmesi bağlamında araştırmalar da bulunan Korkmaz, hâlen İstanbul Ticaret Odası'nda görev yapmaktadır. İletişim: İstanbul Ticaret Odası Binası, Reşadiye Caddesi, Fatih, İstanbul. Elektronik posta: chkorkmaz@gmail.com

Toplumsal ahlak ve kişisel davranışların toplumsal yönleri, matematiksel iktisadın göz önüne almaktan kaçındığı bir alan olarak göze çarpar. Günümüzde neoklasik temelli görüşlerin bu alana pek de sıcak bakmadıkları ve iktisadi insan (homo economicus) özelinde açıklamalara başvurdukları oldukça bilinen bir gerçektir. Anılan bu yargılardan yola çıkarak matematiksel iktisadın -özellikle ahlakı dışlayarak- fizik bilimler düzeyinde algılanması (ya da öyle olduğuna inanılması) iktisadın bir toplum bilimi olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Esasen toplumsal alanın bir parçası olarak iktisat ve iktisadi ilişkiler, ahlaki sistemlerden bağımsız değildir. Kuramsal alandaki çalışmalar da kendilerini bu gerçekten tam anlamıyla soyutlayamaz.

İncelemelerinde böylesi bir görmezden gelme hâline teslim olmamış Adam Smith'in (1723-1790) iktisadi düşüncesinin temel kavramlarında ve bunların sömürgecilik siyaseti üzerine olan etkilerinde ahlak felsefesi etkin bir rol oynar. Öncelikle bir ahlak profesörü olan Smith hem kişisel hem de toplumsal olarak ahlakın liberal felsefe ile olan ilişkisi üzerine önemli düşünceler geliştirmiştir. "Ahlaki Duygular Kuramı" (Theory of Moral Sentiments) adlı eseri, onun kişi ve toplum arasındaki ilişkiler üzerine kurduğu genel kuramının ahlaki ilkelerini vermektedir. Bu nedenle düşüncelerine içkin olan felsefi temeller, onun ahlaki görüşlerini ele almadan anlaşılabilir. Nitekim erdemli yaşamının gerekliliğinin para kazanma hırsının yarattığı olumsuz etkilerle birlikte nasıl bir arada durabileceği, öncelikle bu tür bir ahlaki kuramın varlığını zorunlu kılmaktadır.

Her şeyden önce Smith'in ahlaka yönelik görüşleri, iktisat biliminin kendisi ve liberalizmin kuramsal temelleri açısından çok önemli bir role sahiptir. İktisadi akılla, ahlaki alanı birbirleriyle uyumlu gösterme amacına dayalı olan Smith'in düşüncesi en çok da sömürgecilik konusundaki çelişik hâlde kendisini gösterir. Dolayısıyla Smith'in ahlak düşüncesinin işlerliği, sömürgecilik olgusuna yönelik olarak benimsediği tutumdan da rahatlıkla anlaşılabilir. İyimserlik, hem sınıfsal çelişkileri uyumluymuş gibi göstermenin hem de uluslararası alandaki eşitsizlikleri son kertede dengeleneceğine ilişkin iddianın temelinde yatan kavramdır. Sonuç olarak bu çalışma, Smith'in ahlaka ilişkin düşüncelerinin dayanaklarındaki zayıflığa sömürgecilik örneği üzerinden işaret etmektedir.

İktisadi Dengeye Giden Yol: Ahlaki Duygular ve Kişisel Çıkarlar

Smith'in çalışmalarında varlığını hissettiren ve birbirlerini tamamlayan iki temel amaç bulunmaktadır. Bunlardan birincisi doğa bilimlerine uygulanan yöntemleri iktisada uygulamayı öngören bilimsel amaç; ikincisiyse, erdemli yaşama dayalı ve baskıya gerek göstermeyen bir toplumsal düzen yaratmaktır (Buğra, 1995, s. 91). Kural koyucu nitelik ve bilimselliğe -dolayısıyla kesinliğe- dayanan düşünce, aydınlanmacı düşünürlerin ortak iki niteliğinin Smith'te de devam ettiğinin ispatıdır (Callinicos, 2004, s. 35-36). Söz konusu görüşün iki kökü vardır: Hıristiyan düşüncesinde her şeyin yaratıcısı ve yönlendiricisi olan Tanrı'nın gizli eli ve Newton'daki fizik yasaların şaşmazlığı içindeki evren anlayışı.

Konusunu insanın ve toplumun oluşturduğu çalışmaların bilimselliğe ulaşma amacı fizik yasalarla birlikte oluşturulurken; gizli el kavramıysa kültürel alandaki yer etmiş gücüyle birlikte kendisini Tanrısallaştırılmış bir insan biçiminde ortaya koymuştur. Ancak burada konu edilen insan, bilinçli tercihlerinin yarattığı bir evrenin içinde değil, kendi kendisinin efendisi olan kişinin sahip olduğu bir toplumsallık içinde yaşar. Bu noktada Smith, insanların bencil olduklarını ancak bu bencilliklerinin yarattığı toplumsal sonuçların olumlu olduğu görüşünü ileri sürerek, söz konusu toplumsallığı göz ardı etmediğini gösterir. Bu dizgi için gereken en önemli koşulsuz, iktisadi faaliyetlerin insanın doğal eğilimleri doğrultusunda yönlendirilmiş olmasıdır (Buğra, 1995, s. 94). Böylece ilk adımda anarşi gibi görünen durum, daha sonra mükemmel işleyen toplumsal bir kurgunun parçası olur. Özetle Smith'in düşüncesine göre insanın bir doğası vardır ve bu doğaya uygun olan koşullar kendiliğinden düzenin kurulmasını sağlar.

Smith için öncelikle karşılıklı çıkar kavramının işlevi ve anlamı önemlidir. Söz konusu çerçevede toplumsal koşullar neticesinde bulunan karşılıklı çıkar, aynı zamanda ahlaki amaçlarla yakından ilişkilidir. İşte buradan hareketle Smith, karşılıklı çıkar olgusu üzerinden hareket ederek toplumsal yaşamda kendisini hissettiren kendiliğinden düzen düşüncesine ulaşır ve bunu evrensel bir ilke olarak sunar. Böylelikle görünmez elin varlığıyla dengeye gelen piyasanın işlerliği, ahlaki amacın sağladığı kişisel etkenlerle sıkı sıkıya bağlıdır. İnsanların

kendi çıkarları peşinde koşan yaratıklar olmasına karşın çıkar peşinde koşmanın toplumsal anlamda olumlu sonuçlar doğurması kabulü, sağlanmış görünen toplumsal dengenin kuramsal teminatıdır.¹ Bu itibarla;

“Birey faaliyetleri tam bir serbesti içindeyse, her anlamda ‘kötü’ olan hiç kimse satın almak istemeyeceği için başkalarına vereceği ‘iyi’ bir şeyleri olmayanlar, serbest mübadele süreci dışında kalacaklardır. Bu da herkesi, eğer tek başına yaşamayı göze almıyorsa, başkalarının değer verdiği bir şeyler yapmaya sevk edecektir. İşte görünmez el metaforu bunu anlatmaktadır.” (Demir, 2003, s. 164).

Öyleyse burada kişisel çıkar, toplumsal alanda değerli görülen olgu ve olayların bir parçası olma idealinden bağımsız değildir.

Diğer yandan kişisel çıkar ile ahlak olgusu bağdaştırılmadıkça, Smith’in kabulleri ahlaksızlığın övgüsü olarak ortaya çıkabilirdi. Nitekim Bernard de Mandeville’de (1670-1733) görülen ahlak dışı tutum ve davranışların toplumsal açıdan olumlu sonuçlar doğurması, Smith’in karşı olduğu bir düşünceydi (Smith, 2000, s. 451-452). Mandeville “Arıların Masalı” adlı eserinde kişisel çıkara dayalı davranışların tümünü kötü ve ahlaksız olarak adlandırmaktaydı (1997, s. 36 - 45). Ne var ki bu kötülüğe karşın toplumsal açıdan yararlı sonuçlar doğuran kişisel çıkara dayalı davranışlar yoluyla ahlakın dışındaki kişi, toplumsal uyumun öznesi olmaktadır. Böylelikle kötü olan kişisel davranışlar ortak yararları sağlamaktaydı.

Bu anlayış ilk bakışta Smith’in düşüncesiyle oldukça önemli benzerlikler taşımaktadır. Ancak Mandeville’le aynı noktalardan hareket etmiş olmakla beraber Smith, onun ahlak dışı olan insanını değil, ahlakın toplumsal ve kişisel alandaki dengeyi sağlayacağı bir işlevselliği ele almaktadır. Buna göre Smith insanın bencilliğini, kişinin toplum içinde suçlu, kötü vs. olarak nitelenmekten kaçınması ve saygınlık elde etmeye çalışması ile birlikte düşünür. Söz konusu noktada bencilik ya da bencilce davranışlar, ahlak dışı olmakla değil, üretkenliği artıran bir unsur olarak Smith’in düşüncesindeki yerini alır (Ridley, 2011, s. 60) Diğer yandan Amartya Sen’in de dikkatle ifade ettiği üzere Smith’te işbölümü insanların bencil varlıklar olduğunu göstermez. Bunun tersine aslında Smith,

¹ Adı geçen denge, iktisadi alanın kendiliğinden düzeniyle ilgilidir. Ancak Smith, bu durumun toplumsal adalet ile olan çelişkinin de farkındadır. Bu yönüyle mekanik bir dünya görüşünden de bir ölçüde uzaklaşır. Bkz. (Dennis, 1997, s. 196).

bencilliğin varlığına rağmen, insanların birbirilerinin yararına olacak işler yaptıklarını kabul etmektedir (Sen, 2003, s. 30).

Her işçi üretim sürecinin bir parçasında yer alırken, tek başına üretebileceklerinden daha fazla mal nasıl olup da ortaya çıkmaktadır? Smith bu soruyu pek bilinen bir örneğiyle cevaplandırır; “Aynı kalan insan sayısı, işbölümünden dolayı işin sayısal sonuçlarındaki bu büyük çoğalmayı, üç duruma borçludur..” (Smith, 2004, s. 20-21). Buna göre, “bir kişi teli çeker, diğeri düzeltir, üçüncüsü keser, dördüncüsü sivriltilir, beşincisi iğne başının yapılması için döver..” (Smith, 2004, s. 17-18).

Üstelik Smith, iş yaşamında giderek rutinleşen hareketlerin veya işlemlerin ve üretimin işçi üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin de farkındaydı. Her şeyden önce Smith, işçinin devamlı aynı işi yapmasından dolayı kendini geliştireme sorunuyla karşılaşacağını iddia eder. Çünkü işçi her işgününde yaptığı aynı hareketlerin dışına çıkamaz. İşçinin giderek sürecin mekanik bir parçası olmaktan kaynaklanan sarmalın içinde anlamsızlaştığını açıkça görebilmiştir. Bu yönüyle Smith, klasik iktisadın -günümüzde ele alınmaktan kaçınılan- eleştirel yanını ortaya koymaktadır.²

Düşüncesini sadece kişinin bedensel ve ruhsal sınırlı içine hapsedmeyen Smith, insanın toplumsal bir varlık oluşuna vurgu yapmış olur. Böylelikle kişisel çıkarın varlığı, toplumsal uyumla el ele vererek kuramsal alandaki yerini alır. Ancak bu sayededir ki Smith'in insanı ahlak karşıtı olmaktan sıyrılır ve kişisel çıkar kadar, ödev ve sorumluluklara dayalı davranışların açıklaması için de güçlü bir zemin oluşturur. Aksi hâlde sadece kendi çıkarını düşünen insanın nasıl olup da fedakârlıklarda bulunduğu ve toplumsal yaşamda yer alabildiği havada asılı bir yargı olarak kalırdı.

Diğer yandan kişinin başkasına olan duygusal yakınlığı -yani sempati- (Smith, 2000, s. 14) onu kendimizle eşit düzeyde görmemize neden olmaz. Böylelikle kişisel çıkarın savunusu, temel davranış biçimi olma özelliğini korur. Ayrıca Smith, Hume'un düşüncesinde yer bulan ve duygusal yakınlığı amaçların uygun oluşuyla değerlendirerek vicdan ve ahlakın belirleyici bir duygu olduğuna yönelik yargıları da reddeder (Timuçin, 2000, s. 258-259).³ Böylelikle Smith

² Bu noktada daha ayrıntılı bir inceleme için bkz. (Sennett, 2002, s. 36-40).

³ Ayrıca bu durumun -Smith'in de kabul ettiği gibi- duygudaşlık (sempati) kavramı üzerinden açıklaması için bkz. (Hume, 1997, s. 289, 342). Kişisel çıkarı, yine kişisel çıkarın kendisinin kısıtlanmasına ilişkin Hume'a ait düşüncenin eleştirisi için bkz. (Poole, 1993, s. 26-27).

insanın akılcı yanını ahlaki yanına üstün tutar. Burada davranışların gelenekler ve ahlaki duygularla iç içe olması göz ardı edilmez. Ancak üst ölçekte ve evrensel bir dengeyi sağlayan akıl esastır.

Kişinin zengin olma yönündeki güçlü isteği -en saf biçimiyle- kişisel çıkar olgusunda görülür. Kişisel çıkarın piyasada peşinden koştuğu odak, para ya da dönemin tasarruf olarak birikimde kullanılan ve değişim ilişkilerinde para yerine geçen maddeleridir. Aslında bu maddelerin ve paranın kendi başına bir değer taşımadıkları, sadece toplum içindeki değişim ilişkilerinin içindeyken kişilerin onlara değer atfedebilecekleri aşikârdır. Genelin değerli olarak gördüğü şey, kişinin kendisi için de değerlidir. Sonuçta kişisel çıkarın iktisadi anlamdaki toplumsal yönü ve temeli ortaya çıkmış olur. Smith'e göre de zengin olma isteği, başkalarının istediğine sahip olmak amacına dayanır. Bu nedenle söz konusu istek, toplumun genel çıkarlarından ayrı değildir. Böylelikle insanın zengin olma isteği; duygusal yakınlık -sempati- kavramından hareketle, insanların acılara değil sevinçlere ortak olma eğilimi taşımasından kaynaklanmaktadır (Smith, 2000, s. 70). Smith, 1730 ve 1790 yılları arasında yaşanan İskoç Aydınlanmasının önde gelen düşünürlerinden biri olarak da ahlaki alanın kavramsallaştırılmasında büyük rol oynadı. Bu noktada Smith'in sempati kavramı, Francis Hutcheson'un (1694-1746) "başkalarının ahlaki niteliklerini kavrama" ifadesinin devamıdır.

Zengin Olmayı İstemek Ahlak Dışı mıdır?

Hangi toplumsal koşullar içinde olursa olsun zengin olmanın gerçek anlamı, toplumsal olarak istenilenlerin ne olduğuyula yakından ilgili olacaktır. İnsanların acılarımıza değil de sevinçlerimize yakınlık duyması, kişinin toplumsal bir varlık olmasıyla birlikte anlaşılabilir. Zenginlik peşinde koşan kişi, kendisi dışındaki insanların duygularına hitap edebilecek şeyleri zenginlik olarak adlandıracak ve onları elde etmeye çalışacaktır. Ancak burada ifade edilen temel düşünce, bütün zenginliklerin kendi tarafında toplanmasını isteyen bencillik değil, karşılıklı çıkarın getirileridir. Başkalarının isteğine atfedilen rol, aynı zamanda kişinin isteklerindeki toplumsal etkenlerin ağırlıklı varlığına işaret eder. Çünkü duygusal yakınlık, toplumsal koşulların çizdiği sınırlarla birlikte olu-

şur. Örneğin bir çiftçinin köydeki topluluk açısından zenginliğinin göstergesi toprak sahipliği olacağından; toprak alma arzusu zengin olmak isteği ile iç içe geçecektir. Toprak sahipliği, köydeki insanların özeneceği bir durumdur.

Bundan dolayı Smith'e göre ahlak, -sadece iktisadi anlamıyla değil kişisel ve toplumsal düzlemlerde- zengin olma isteğinin toplumsal uyumuyla birlikte açığa çıkmaktadır. Elbette bu düşünceyi tersinden okuduğumuz zaman yoksulluktan duyulan utancın kaynağının da kişinin toplum karşısında acılarını saklama ve onlardan kaçınma isteğine dayandığı anlaşılır (Smith, 2000, s. 70).

Diğer yandan zenginleşmenin sağlanabilmesindeki en önemli araçlardan biri tutumluluktur. Ve bu davranışın toplumsal uyum ve iktisadi zenginlikteki önemli yeri tartışılmaz. Çünkü gerçekten de "sermaye tutumlulukla artar, israf ve kötü yönetimle azalır." (Smith, 2004, s. 361). Tutumlu kişi kendi geçimi kadar başkalarının müsrifliğini de kapatacak ve genel refahın artırılmasını ya da korunmasını sağlamış olacaktır. Smith bir yandan insanın yaşamında daha çok tutumluluğun egemen olduğuna inanır ve bunun birikime yol açmasını, "...durumumuzu iyileştirme isteği(nin)..." (Smith, 2004, s. 365) yarattığını söylerken, diğer yandansa salt zengin olmanın kendisini istemenin ve zenginliğe tapınmanın ahlaki bir yozlaşma olduğunu da eklemektedir (Buğra, 1995, s. 100).

İşte bu düşünce, aynı zamanda onun merkantilizm eleştirisinin felsefi temelini oluşturmaktadır. Çünkü sadece zenginliğin kendisini istemenin kaba biçimi, insanın toplumsal yaşamla olan uyumlu isteklerinin çarpıtılmış bir hâlidir.

Ne var ki iyimserliği elinden bırakmayan Smith, salt bencil bir isteğin dahi toplumsal anlamdaki olumlu sonuçlarını ortaya koymaktan geri durmaz. Elbette evrensel uyumun bozulmasının, er ya da geç daha yetkin biçimde geri geleceğine yönelik inancın sağlam kurgusu, bu iyimserliğin varlığına bağlıydı. Buna göre hükmetme isteğinin kökeni olarak kibir (Smith, 2004, s. 414), gösteriş amaçlı ve tam anlamıyla tatmin edilemeyen hırsların yarattığı mutsuzluk (O'Neill, 2001, s. 104) -çelişkili olarak- gelişmenin altyapısını oluşturur. Zenginleşme isteğinin -bunun yozlaşma getirdiğine ilişkin düşüncesine rağmen- sürekli çalışma isteği yaratarak gelişmeyi sağlayacağını göz önüne alması bu duruma iyi bir örnek oluşturur. Buna göre;

“Burada gördüğümüz, insanların araçla amacı birbirlerine karıştırmalarından doğan ahlaki sorunun... yanılı temelinde düzenlenmiş bir ekonomik sistemin olumlu yönleriyle karşılaştırılarak geri plana itilişidir.” (Buğra, 1995, s. 100).

Aslında sorun sadece zenginliğin kendisini istemekten oluşmaz. Bunun yanında kişinin zenginliği elde etmek için girmek zorunda olduğu toplumsal ilişkilerin varlığı da bir diğer çetrefilli alanı ortaya çıkarır. Sonuçta elde edilmesi gereken zenginlik toplumsal nedenlere dayanıyorsa -ki öyledir-, kişi de kendi çıkarlarını ancak toplumsal alanda kovalayacaktır. Bu nedenle Smith; insanın sadece çıkarları peşinde koşmadığını, buna ek olarak isteklerini değişim ilişkilerine girerek elde eden bir varlık olduğunu da ifade eder. Nitekim değişim ilişkilerinin önemi, bunların serbest piyasa ortamında ve rekabete açık olması koşullarıyla birlikte kişisel çıkarı toplumsal uyuma çevirmesinden kaynaklanır.

Zaten tersi düşünülüyöğündeyse, çıkarları sadece kendi istek ve hayalleriyle sınırlı olan ve -elbette insanın toplumsallığına aykırı- bir kişi ortaya çıkmış olur. Böylesi bir modelin Smith'in kuramına aykırı olacağı çok nettir. Smith, kişisel çıkarın doğal eğilime uygun ve toplumsal yaşamla uyumlu bir gelişmeyi sağlayacağına dair düşünce basamaklarına çıkabilmek için, insanı ve toplumu bir arada tutanın ne olduğuna dair açıklamayı taşıyan ve ahlaki-duygusal öğeleri ele alan bir düşünce sunmuştur.

Buradaki temel sorunsal insanın toplumsal bir varlık olarak evrensel dengenin içinde nasıl yer alabileceğini açıklama çabasından oluşmaktadır. Bu sorunsalın açıklanması, Hirschman'ın vurguladığı üzere kapitalist sistemin tutku ve çıkar arasındaki çetrefilli ilişkilerini açığa çıkartmakla mümkündür.⁴ Smith'e göre çıkarların yarattığı toplumsal dengenin sonucu olarak beliren evrensel düzen ideali, tutarlı bir sistemin sonucunda ortaya çıkmaz. Smith'in doğal düzen düşüncesinin felsefi temeli olarak evrendeki denge ve bu dengenin değişimi ile ilgili ortaya koyduğu yargılar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. “Astronomi Tarihi” adlı yazısında Smith'in söz konusu düşüncesine ilişkin derin izler görölmektedir.

4 Özellikle öngörülebilirlik ve tutarlılık açısından çıkarların varlığı ve anlamı için bkz. (Hirschman, 2008, s. 63-69).

Astronomi Tarihi ve İnsanın Evrene Duyduğu Hayranlık

Smith söz konusu yazısında ilk olarak insanın evrendeki dengeye hayran olduğunu belirtir. Huzur ve dinginliğin egemen olduğu bu ortam, kişinin yanılığısı ve şaşkınlığıyla birlikte bozulur. Böylelikle katı biçimde akılcılığın şaşmaz olduğuna yönelik yargı Smith'te görülmez çünkü onda, insanın yanılabilir bir yaratık olduğu kabul edilmiştir. Şok hâlinde bulunan kişi, yeniden dengeye varmak adına çalışmaya devam eder ve nihayet bu amacına da kavuşur. Evrene duyulan hayranlık, kişinin dünyasını tekrar kaplar. Hem geçmiş tecrübeler hem de yenilik ve keşfetme arzusu kişiyi içine düştüğü şok hâlinde çıkarmada rolü bulunan iki önemli olgudur. Yanılığandan doğruya, bilgisizlikten bilgiye, şoktan dengeye ve şaşkınlıktan hayranlığa uzanan yol, görünmez elin dengeyi sağlama işleviyle birlikte hayran olunası bir evren anlayışını ortaya koymaktadır (Smith, 1967). Böylelikle Smith için yaşamda görülen dengesizlikler, temelde yer alan denge unsurunun varlığını ortadan kaldırmaz.

İnsan ve toplum merkezli bir bakış açınsındansa bu durumda; tutkularının peşinde sürüklenen insan tutarsız ve dengesiz dünyasından hareketle, çıkarların vurgulandığı bir denge ortamına ulaşmış olur. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere çıkarlar, kişi ve toplum arasındaki ilişkilerin her anlamda dengeleyici bir işleve sahip olduklarını öngörerek, tutarsızlığa karşı savaş açmış olur. Böylece tutarsızlık -dolayısıyla dengesizlik hâli- ancak geçici bir süre varolabilir.

Ne var ki hemen ardından denge sağlanır ve insanın çıkarları, tutkularını bastırmış olur. Çünkü tutkuların neden olacağı kaos, denge vurgusunu anlamsızlaştıracak derecede karışık davranış ve düşünceleri destekler. Oysaki çıkarlar, tutkular gibi dengesiz değil, tutarlı ve ne istediğini bilen bir niteliğe sahiptir. İşte Smith'in çıkarları savunması, bu nedenle oldukça anlamlı durmaktadır. Ne var ki diğer yandan Smith, tutkuları bir kenara koymaz ve onları da ön plana çıkararak bir anlamda tutku ve çıkar arasındaki farklılığı ortadan kaldırmaya çalışır.

Öyle ki her insanın sahip olduğu varsayılan; ünlü olma, para kazanma ve diğer insanlar üzerinde üstünlük kurma amaçları bu düşünceyi farklı bir boyuta taşımaktadır. Buna göre Smith, tutku ve çıkar arasında herhangi bir ayrıma gitmeyerek, sınıfsal farklılığın tutkular karşısında etkisiz olduğunu ilan etmiştir. İşte

bu değişim, tutkularla çıkarlar arasındaki farklılığı vurgulayan düşünce çizgisinden kopuşu göstermektedir (Hirschman, 2008, s. 112-114). Bütün bunlara göre sonuçta tutkulu insan, aynı zamanda çıkarlarını koruyan akılcı insandan ayrı düşünülemez olur ve böylece duygular, aklın sınırları dışına taşmayarak toplumsal ideallerin kurgulanmasını engellemeyecek bir niteliğe erişir. Buraya kadar açıklanan düşünceler ışığında özetle;

- Kişisel çıkar eksenli insan davranışı, evrensel dengenin bir parçasıdır. Nitekim bu denge, insanın akılcı ve duygusal yanlarından ayrı değildir.
- Evrensel uyum ve denge, iktisadi alandaki dengeyi beraberinde getirir. Bu hâliyle de insan davranışları baskıyla değil, evrenin doğal dengesi içerisinde gerçek yerini bulur.
- Öyleyse ahlaki duygular kuramı, adeta bir içgüdü gibi içimizde yer etmiş bulunana davranış kalıplarına benzetilebilir.
- Dolayısıyla ahlak dışı görünen davranışlar, bir şekilde, uyum ve dengenin bir parçası olmaya başlar.

Söz konusu nedenler ışığında Smith'in ahlaki duygular kuramı kelimenin genel olarak çağrıştırdığı kural koyucu niteliğinden oldukça farklı bir anlama sahiptir. Burada kural koyucu olmaktan çok, önceden kabul edilmiş bir evrensel düzenin kodlarını ortaya koyma mantığı temel rol oynamaktadır. Bu nedenle de esas yaklaşım, serbesti üzerine kuruludur. Serbest ticaret, iktisadi özgürlük ve girişim serbestisi gibi olgular bu yüzden Smith'in düşüncesinde çok önemlidir.

Ne var ki soyut kişiler üzerinden açıklanan bu ahlaki ve iktisadi görüşler, uluslararası alandaki eşitsizlikler karşısında fazlasıyla havada asılı kalır. Bu durum kendisini en çok Smith'in sömürgeler konusundaki görüşlerinde gösterir.

Sömürgeciliğe İyimserlik Gözlüğüyle Bakmak

Öncelikle Smith, varolan eşitsizlikler ve mutluluğu engelleyen maddi hırsların olumsuzluklarını görmezden gelmez. Üstelik bu anlamda o bir Epikürcü değil,

olsa olsa bir Stoacı'dır⁵ (Dennis, 1997, s. 197). Mutluluğu katıksız bir yararlılık ilkesine dayandırmaz ve bu yüzden de yoksulun dingin dünyasını, zenginin yaşamıyla eşitmiş gibi gösterebilir (Dennis, 1997, s. 197).

Kaldı ki Roma İmparatorluğu'nun içinde en parlak dönemini yaşayan Stoacı ilkelerin, İngiliz gücünün tartışılmaz olduğu çağın düşünürlerinden biri olarak Smith'i de etkilemesi oldukça anlaşılır bir durumdur. Bu anlamda kişinin oturduğu ahlaki zemini var eden etkenler, evrensel bir toplum idealinin çerçevesinde algılanmalıdır. Nitekim Smith için böylesi bir felsefenin anlamı, ancak içinde bulunulan iktidarın gücüyle doğru orantılı bir gelişme imkânı bulabilir ve kendi yerelliklerini güç yoluyla sözde evrenselleştiren bir söylemin alanında yaşam bulur.⁶

Evrensellik, uyum, öngörülmemiş sonuçlar ve iyimsizlik kavramlarının bütünü, doğal olarak Smith'in sömürgecilik siyaseti ve gelişme olgusuna olan bakışını belirler. Söz konusu durum, Smith'in Avrupa ve dünyanın geri kalanıyla -özellikle de keşfedilen topraklarla- ilgili ifadelerinden birinde oldukça çarpıcı biçimde gözükmektedir:

“...dünyanın en uzak kısımlarını birleştirerek, bunların birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayarak, birbirlerinin hayattan aldıkları keyfi artırarak ve birbirlerinin sanayisini teşvik ederek, bunların genel eğiliminin faydalı olabileceği düşünülebilir. Ne var ki hem Doğu, hem de Batı Hindistan yerlileri için bu olaylardan elde edilmiş bulunan tüm ticari yararlar, başlarına gelmiş korkunç felaketler karşısında yok olmuştur. Bununla birlikte söz konusu felaketler bu olayların tabiatıyla ilgili herhangi bir şeyden çok, kaza ile oluşmuş benzemektedir. Bu keşiflerin yapılmış olduğu belli bir zaman aralığında güç üstünlüğü Avrupalıların o derece lehinde idi ki, onlar bu uzak ülkelerde, hiçbir cezaya uğramadan her türlü adaletsizliği yaptılar.” (Smith, 2002, s. 226).

Hemen ardındansa bu düşünce, öngörülemeyen sonuçlar ve iyimsizliğe bağlanır:

“Bundan sonra belki de bu ülkelerin yerli halkları güçlenirken Avrupalılar

5 Stoacı felsefede, doğa ve akılcılık kavramları birleştirilir. Stoacılıkta aklın doğaya içkin oluşu ve bunun ardından gelen evrensel düzen düşüncesi, Smith'in yargılarının köklerini oluşturur. Buna göre Stoacıların eyleme dönük ahlak anlayışı, Smith'in dünyadan elini eteğini çekmeyi salık veren Hıristiyan münzeviliğini dışlamasında da açık biçimde görülür. Bkz. (Dennis, 1997, s. 197).

6 Ayrıca konuyla ilgili olarak Smith'in şu ifadeleri de önemlidir: “Avrupa'nın vahşi adaletsizliği, tüm ülkeler için yararlı olabilecek bir olayı, bazı talihsiz ülkeler için yıkıcı ve tahrip edici bir gelişme hâline sokmuştur.” (Smith, 2002, s. 35).

zayıflayabilir ve dünyanın her köşesinde yaşayan insanlar cesaret ve güç açısından belli bir eşitliğe ulaşarak, yaratacakları karşılıklı korku sayesinde bağımsız devletleri adaletsiz yapmaktan caydırabilir ve birbirlerinin haklarına saygı göstermeye sevk edebilir.” (Smith, 2002, s. 226).

Avrupa'nın gelişimine ait sürecin içerdiği bütün adaletsizlikler ve olumsuz uygulamalar karşısında, bardağın dolu olan ya da olabilecek tarafıyla avutulmaya çalışıldığımızı anlamamak en az Smith kadar “iyimser” olmayı gerektiriyor. Bu arada yukarıda anılan eşitlik olasılığının ve karşılıklı saygının “sağlanmasında en önemli faktör, bilginin karşılıklı olarak iletilmesi ve tüm ülkeler arasında yapılacak yaygın ticaretin doğal olarak veya ister istemez yaratacağı her türden ilerlemedir.” (Smith, 2002, s. 226).

Görüldüğü üzere dünya ölçeğindeki bir düzenin varlığı sadece olasılık dâhilindedir ve esasen hiçbir sağlam nedene dayanmaz. Böylelikle iyimserliğin felsefi rolü, sömürgeciliğin katıksız gerçekleri karşısında hayalî bir dünya oluşturmaktan öteye geçmez. Zaten sömürgecilik siyasetinin anlamı da, bu etkenlerin yaşama geçirilebilmesi üzerine kuruludur.

Üstelik yukarıdaki alıntıları, Smith'in eşitliğe -bir olasılık olarak da olsa- olumlu biçimde baktığı söylenerek ya da sömürgeciliğin yarattığı sonuçların ne kadar büyük felaketlere yol açtığı ifadesine göndermede bulunularak sömürgeciliğin reddiyesi biçiminde yorumlamak oldukça güçtür. Elbette “gerçekçi” Smith'in tespitlerine katılmamak elde değil. Ancak eğer olasılık olarak bakılan böylesi bir dünya düzeni gerçekleşmeyecekse -ki öyle de olmuştur- Smith'in kuramsal bütünlüğü uygulanabilirlik ve tutarlılık açısından ortadan kalkar. Böylelikle uluslararası uzmanlaşma ve serbest ticaretin ilke olarak barış ve uyumu sağlayacağı inancı, sömürgeciliğin maddi sonuçları karşısında sekteye uğrar.

Ticaret ve bilgi akışındaki açıklığın sağlanamaması; ulusların karşılıklı ilişkilerindeki kazançların ve bunun üzerine kurulu zenginliğin olasılık dışı kalmasına neden olmakta ve aynı zamanda kuramsal yapıyı bir ütopyaya dönüştürmektedir. Bu nedenle Smith'in sömürgelele ilişkili iddiaları ve çıkarsamaları, kuramının ayakta kalıp kalmamasıyla yakından ilişkilidir. Ulusların birbirleri üzerindeki egemenliklerinin yarattığı çelişkileri göz ardı etmek, katıksız bir

iyimsizliğin gerçekliği ortadan kaldırdığı bir yaklaşımla beslenmektedir. Ticaret serbestisinin ilke olarak uyumu ve barışı sağlayacağı kabulü, sömürgeciliğin maddi sonuçlarına karşı nereden kaynaklandığı belli olmayan bir iyimsizlikle desteklenmeye çalışılır. Diğer yandan ulus olgusu da, kuramın anlamlı bir tümlenyeni olmaktan oldukça uzaktır.

Gerçekten de “Ulusların Zenginliği”nde adı geçen “ulus” kavramı, kişilerin oluşturduğu topluluğun tek bir siyasal coğrafya içindeki konumlarıyla ilgili olmaktan öteye geçmez. Bir devletin siyasal egemenliği altında bulunan topraklarda yaşayan insanlar, iktisadi özneler olarak bu ulus kavramının içinde yerini bulmaktadırlar. Öyle ki kendi iktisadi çıkarlarını düşünen insanların genel çıkarla olan uyumları, ulus denen topluluğun genel çıkarları ile birlikte varolabilmektedir. Merkantil siyasetin ulus kavramına atfettiği anlamdan oldukça farklı olan bu yaklaşım, Smith'in söz konusu iktisadi siyasete getirdiği eleştirilerde de kendisini gösterir. Böylelikle Smith'in serbest ticaret üzerine kurulu düşüncelerinin merkantil yöntem ve esaslarla çatışması, aynı zamanda ulus kavramı ile ilgili bir anlam kaymasını bağrında taşır.⁷

Smith için ulus, başlı başına bir kavram olmaktan çok, kişilerin tek tek oluşturdukları birliktelik hâli olarak göze çarpar. Dolayısıyla uluslararası eşitsizlik, kişisel çıkarların zamanla uyuma dönüşen bir dengeye sahip olmasından ayrı bir şeymiş gibi görülmez. Benzer biçimde sömürgecilik de, uyum ve dengeyi bozan kişisel davranışlara benzer. En nihayetinde bu tür tutum ve davranışlar, toplumsal uyumun ve evrensel dengenin içerisindeki yerlerini alacaklardır.

Sonuç

Smith'in ahlak olgusuyla olan düşünsel ilişkisi, görünmez el benzetmesinden ayrı olarak düşünülemez. Smith'in düşüncesinde rol oynayan asıl etken ahlaki buyruklara duyulan inanç değil, görünmez el benzetmesinin ve iyimsizliğin sağladığı bir denge kabulüdür. Her şeyden önce kişisel yaşamdaki denge de bu düşünce çizgisinden bağımsız değildir. Smith için toplumsal ahlak, tek başına iktisadi denge sağlanmasında belirleyici değildir.

⁷ Bu tür bir yaklaşım için bkz. (Hobsbawm, 1995, s. 41-49).

İyimserlik ve evrensel denge kabullerini yanına alan düşünürümüz, genel olarak kişisel çıkarın ahlaki duygularla birlikte nasıl dengeye kavuştuğunu göstermeye çalışmıştır. Bu yönüyle insanın ahlaklı olup olmaması önemli değildir. Önemli olan ahlaki duyguların nasıl olup da iktisadi denge içerisinde yer alabildiklerine işaret etmektir. Bu açıdan Smith'te insan davranışlarına akıldan çok duygu ve gelenekler egemendir (Gray, 2013, s. 11). Başkalarının gözünde yüksek bir yer elde etme amacımız, ekonomik zenginlikle ele ele yürür. Bu noktada Smith'in "Ahlaki Duygular Kuramı" ile "Ulusların Zenginliği" adlı eserleri birbirilerini tamamlayan bir nitelik gösterirler (Ruben, 2011, s. 31).

Ulus temelinde görülen ahlaki duygular ve iktisadi denge ise uluslararası alandaki ticareti teşvik ederken, sömürgecilik olgusunu da bu dengenin bir parçası yapar. Dolayısıyla iyimserlik ve ahlaki duygular kuramı yoluyla Smith, esasen uluslararası eşitsizliğin maddi sonuçlarını bir kenara ayırır ya da görmezden gelir. Nitekim tek bir kişiden başlayarak uluslararası alana yayılan ve kendisini iyimserlik temelinde gösteren ahlak kuramı, Smith'in düşüncesinin geneline yayılmıştır. Aklın izinden giden Smith, ahlakla birlikte evrensel bir dengenin varlığını ortaya koyduğunu iddia eder. Böylelikle kişisel yaşamdan toplumsal yaşama kadar geniş bir çizgide görülebilen dengesizliklerin istisnai olduğu sonucuna varır.

Söz konusu düşünce çizgisinin ahlaken yadırgadığı sömürgeciliğin olumsuz sonuçlarını kabul etmekle birlikte Smith, bu eşitsizliğin ve adaletsizliğin en nihayetinde dengeye kavuştuğunu ya da kavuşacağını düşünür. Ne var ki görüldüğü üzere fazlasıyla iyimserlik üzerine kurulu olan bu denge arayışı ve kişisel yaşamdan yola çıkılarak kurulan bu düşünce çizgisinin sınırları, sömürgecilik konusuna gelindiğinde zorlanmaya başlar.

An Optimistic Perspective of Colonialism: Economical Role of Morals in the Works of Adam Smith

Cemil Hakan KORKMAZ^a

Abstract

It is not a coincidence that Adam Smith, the founding father of economics, was a moral philosopher. First of all, when both England and continental Europe were at the edge of unprecedented developments during the second half of the eighteenth century, in which European communal life felt the impact of this change in every aspect of society. Just as growth and development of production depended on capital, so did distribution and consumption, a reality which thus directed the social dynamics to change from the village to town, from being a serf to worker, and from being a subject to a citizen. This wave of change made establishing (or at least explaining) the balance between protecting self-interests and moral rules even more complicated. In this context, issue of whether homo economicus is an utterly amoral concept has emerged as a question difficult to answer on many different levels. This study follows a methodological context based on a number of Smith's works and attempts to illustrate the connections between morality and economics through his works. On the other hand, the critical assessment of the link mentioned herein is discussed based on the phenomenon of colonialism. It is the conclusion of this study that, throughout Smith's works, there exists an invisible hand which insists on an optimistic connection between social and economic conditions on the one side and the phenomenon of colonialism on the other.

Key Words

Adam Smith, Colonialism, Economic Balance, Morals, Social Harmony.

^a **Cemil Hakan KORKMAZ, Ph.D.**, conducts ongoing studies about colonialism, orientalism, and Eurocentrism within the context of intellectual history. The author participates in studies discussing Turkish modernization in the same context. Dr. Korkmaz is currently working at the Istanbul Chamber of Commerce. *Correspondence:* Istanbul Chamber of Commerce, Reşadiye Caddesi, Fatih, İstanbul, Turkey. Email: chkorkmaz@gmail.com

Social aspects of social morality and personal behaviors constitute a field of study avoided by mathematical economics. Today, it is a well-known fact that concepts based on neoclassic theory do not lean toward this field of study, intending, instead, to give explanations based on *homo economicus*. Even if the field of mathematical economics is perceived to fall within the domain of physical sciences -especially by externalizing morals, one cannot deny the fact that economics is a field of sociology. Since, in reality, economics and economic relationships, both parts of the social domain, are not independent from moral systems, studies on this theoretical field cannot be totally isolated from this reality.

Moral philosophy has an active role on the basic concepts of economics theory, argues Adam Smith, who had not surrendered to such a disregard in his works, and its impact on colonial politics. Most essentially, as a moral philosopher, Smith developed important theories about the relationship between personal and social morality and liberal philosophy. His work titled “Theory of Moral Sentiment” explains the moral principles of his general theory based on the relationship between the individual and society. Hence, the immanent philosophic basics of his theory cannot be understood without discussing his moral beliefs. As a matter of fact, the coexistence of the necessity to lead a virtuous life coupled with the negative impacts caused by ambition to make money manifests the very necessity of such a moral concept.

Smith’s views on morals play a crucial role in terms of economics and the basic theoretic principles of liberalism. The ideas argued by Smith for establishing harmony between the economic mindset and morals become even more complicated when the phenomenon of colonialism is added into the equation. Specifically, the functionality of the moral concept embraced by Smith is clearly illustrated through his attitude toward colonialism. Optimism is the underlying concept of making class conflicts appear to be a system in harmony in which the claim that international inequalities will eventually reach a state of equilibrium. As such, this study will discuss the weaknesses of the moral concepts argued by Smith through the beliefs he held about colonialism.

A Path to Economic Balance: Moral Sentiments and Self-interests

There are two basic goals which emerge and complete with each other in Smith's works. The first being the scientific goal anticipating the implementation of the methods applied by physical sciences in the field of economics while the second goal is to create a social order based on a virtuous life in which every form of oppression is absent (Buğra, 1995, p. 91). The idea based on making rules and being scientific, which therefore entails being precise confirms that the two common aspects espoused by professions from the age of enlightenment continue in Smith's works (Callinicos, 2004, pp. 35-36). The idea mentioned has two roots; the invisible hand of the omnipotent and omniscient God in Christianity and the concept of a universe based on the steady laws of physics by Newton.

The function and meaning of mutual benefits is important in the works of Smith. In this context, the mutual benefits which exist as a result of social conditions are also closely associated with moral goals. Starting from this point of view, Smith uses the concept of mutual benefits to reach a social order based on freedom, which he then presents as a universal principle. Thus, the functionality of the market balanced by the existence and working of an invisible hand is closely associated with the personal factors assured by the moral goal. Although humans are creatures in the pursuit of self-interest, the pursuit of interests is acceptable so long as it brings with it positive outcomes for society, and it is the assurance of social order that seems to be established (Demir, 2003, p. 164; Dennis, 1997, p. 196).

Unless we correlate the concepts of self-interest and morality, the beliefs held by Smith might strike the reader as praise of amorality. As a matter of fact, Smith opposed Bernard de Mandeville's (1670-1733) arguments which suggested that an amoral attitude and behaviors might yield positive outcomes for the society (Smith, 2000, pp. 451-452). Mandeville, in his work titled "The Fable of the Bees," argues that all behaviors based on self-interest are evil and amoral (1997, pp. 36-45). Despite this evilness however, the very individual considered to be amoral by dint of his hedonistic behaviors also becomes the means for social harmony. Thus, bad personal behaviors assure the common good.

Both this theory and that of Smith's appear to have a significant number of similarities at first glance. Yes, Mandeville and Smith certainly do start from the same point of view; however, Smith discusses functionality in which morality assures social and personal balance rather than presupposing the amoral human factor as Mandeville does. Accordingly, Smith associates human selfishness with avoiding being described as a criminal, evil etc. by society while at the same time trying to earn society's respect. Here, selfishness -or selfish behaviors- is incorporated in Smith's theory as an element improving productivity rather than in association with being amoral (Ridley, 2011, p. 60). On the other hand, as argued by Amartya Sen, the division of labor suggested in Smith's works does not indicate that human beings are selfish creatures. On the contrary, Smith presupposes that people do things for each other despite having selfish desires (Sen, 2003, p. 30).

Moreover, Smith was aware of the negative impact on workers of actions and procedures becoming routines in business life and production. Specifically, Smith argues that a worker who does the same job continuously will be faced with a situation in which he is unable to develop himself since he finds himself unable to escape this monotonous cycle. He was able to clearly see that workers might become a mechanical part of the process, and thus insignificant, in this vicious cycle. In doing so, Smith discusses the highly critiqued side of classical economics (see Sennett, 2002, pp. 36-40), a side which is commonly avoided today.

On the other hand, emotional intimacy, or sympathy, toward another person (Smith, 2000, p. 14) is still not enough to cause one to see another person as his equal. In this vein thus, self-interest continues to form the base argument of behavior management. Moreover, Smith refuses Hume's argument suggesting that emotional intimacy should be evaluated based on its compatibility with one's goals and that morality should be a determinative emotion (Timuçin, 2000, pp. 258-259).¹ As such, Smith prefers the rationalist characteristics of individuals rather than their moral characteristics. Here, it cannot be denied that behaviors are closely associated with traditions and moral sentiments. However, the mind is the essential element for assuring a global balance at a higher level.

¹ For more, please see (Hume, 1997, p. 289, 342) for explanation of this event through the concept of sympathy. Please see (Poole, 1993, pp. 26-27) for the review on Hume's argument suggesting that self-interest is also limited by self-interest.

Is the Desire to Become Wealthy Amoral?

Regardless of the related social conditions, the true meaning of being wealthy is closely associated with social expectations. The fact that people associate themselves with our joys rather than our sorrows verifies that humans are social beings. One in pursuit of wealth considers those things which appeal to others as the definition of richness and tries to achieve them. However, the basic idea purported here is not nurturing the selfish desire to gather insurmountable amounts of wealth; instead, what is purported here is gathering the yields of mutual benefits. The role attributed to the desires of other individuals also indicates the dominating existence of social factors in individual desires because emotional intimacy is shaped within the limits established by social conditions. For example, being a landowner is an indicator of a farmer's wealth in a village, thus rendering his desire to own lands to go hand in hand with his desire to be wealthy. Especially in such an environment, where being a landowner is a title envied by villagers. Savings is one of the key elements of becoming wealthy and the influence of this behavior on social harmony and economic wealth is undeniable because it is true that "capital increases with savings and decreases by wasting and poor management" (Smith, 2004, p. 361). A thrifty person prevents extravagance in his subsistence as well as in the lifestyles of others and assures improving or preserving the level of general welfare. On one hand, Smith believes that thriftiness generally dominates human life and that the savings earned by thriftiness create the "...desire of improving our conditions..." whereas on the other hand he argues that the sole desire of becoming wealthy and worshipping wealth causes moral corruption.

However, Smith follows the optimism doctrine, even suggesting that a purely selfish desire might manifest positive outcomes in society. Without a doubt, the scenario suggesting that disturbed global harmony will be back more effectively sooner or later depends on the existence of such optimism. Accordingly, arrogance, itself the root of desire to dominate (Smith, 2004, p. 414), and unhappiness caused by pretentiousness and unsatisfied ambitions (O'Neill, 2001, p. 104) controversially form the very infrastructure of development. The desire to become rich, although it might lead to corruption, will continuously

increase the desire for one to work thus assuring that constant development -which is considered to be good- remain a relevant example for society.

In reality, the problem is not solely the desire of wealth; in fact, the existence of social relations, which should be established by any individual in order to achieve wealth, manifests yet another complicated area. All in all, if the wealth to be achieved depends on social reasons, which it does indeed, people will pursue self-interests only in the social sphere. Thus, Smith argues that people are not only after self-interest, but that they are creatures achieving to fulfill their desires by establishing relations of exchange. As a matter of fact, the importance of exchange relationships lays in the fact that these transform self-interest into a basis for social harmony in the free market environment and also under the conditions of being open to competition. Otherwise, a person whose benefits are limited to his own desires and dreams, which will, without a doubt, be against human being's sense of community, will emerge. It is clear that this model contradicts Smith's theory. In order to fully comprehend his theory of development being assured by self-interest, while also being in harmony with natural tendency and social life, Smith presented an idea explaining the element which holds the individual and society together and which discusses moral-sentimental elements.

History of Astronomy and Human's Admiration for the Universe

Smith argues that people admire the balance within the universe. An environment ruled by peace and serenity might be disturbed with delusion and confusion of people. Thus, Smith does not support the idea that radical rationalism is unfailing because he accepts humans as fallible creatures. A person in shock continues to work in order to restore the balance until he finally achieves this goal. The admiration for the universe once again fills up the person's world. Previous experiences and innovation and the desire to discover are two important concepts having a role in the process of recovering from shock. The path from delusion to truth, ignorance to knowledge, shock to balance, and confusion to admiration as well as the balancing function of an

invisible hand all establish the concept of an admirable universe (Smith, 1967). Thus, the imbalances experienced throughout life do not deny the existence of an underlying element of balance present in Smith's works.

In this case, the starting point of an unstable and imbalanced world of people in pursuit of their desires, rather than an approach focused on people and society, brings along an environment of balance highlighting the benefits. As previously stated, benefits stipulate that the relationship between a person and society have the function of balancing all aspects, a situation which therefore wages war on unstableness. Hence unstableness, and eventually imbalance, may survive only temporarily. Balance is restored and people begin to suppress their interests and desires right after this unstableness because the chaos created by desires breeds behaviors and ideas so complicated that they render society's focus on balance to be meaningless. However, interests are not imbalanced in the same way desires are in that interests have a consistent and goal oriented structure. This is why Smith's arguments supporting interests are very meaningful.

The goals considered to be inherent in every person; namely, the goals of becoming famous, making money, and achieving superiority over other people, bring this idea to an entirely new level. Accordingly, Smith does not make a distinction between desires and interests, and instead suggests that class differences are ineffective when it comes to desires. This change indicates the isolation from a line of thought underlining the difference between these desires and interests (Hirschman, 2008, pp. 112-114). In the light of all these facts, a passionate person cannot be disassociated from a rational person who also protects his self-interests, thus creating a person whose emotions do not transcend the limits of his mind and who achieves a nature which does not prevent the fictionalization of social ideals.

Optimistic Approach in Regards to Colonialism

First and foremost, Smith does not disregard the atrocities suffered due to the existing inequalities and earthly ambitions working to prevent universal happiness. Moreover, he might not be considered as an Epicurean, but perhaps

as a Stoic for this reason. He does not base happiness on the pure capability principle and thus portrays a quiet world of the poor as if it were equal to the life of the wealthy (Dennis, 1997, p. 197).

In reality, it is only natural that Smith, being one of the philosophers of an era unquestionably dominated by British hegemony, is under the influence of Stoic principles which had reached their golden age during the Roman Empire. In this context, the factors making up the moral ground of people should be interpreted within the framework of such social ideals. As a matter of fact, Smith believes that such philosophy can find the means of development only in parallel to the power of government and survives in a discourse supposedly globalizing their localness through power.

Naturally, globalizations, harmony, unpredicted outcomes, and optimism concepts, as a whole, determine Smith's approach toward colonial politics and the concept of development. This approach manifests itself most poignantly in the statements made by Smith about Europe and the rest of the world, especially those about the "discovered lands." We should be at least as "optimistic" as Smith if we are to disregard the idea that we are being comforted with the half full, or only possibly half full, glass despite all existence of so much the unfairness and negative practices involved in the process of European development. Here, "the most important factor of assuring" the possible equality and mutual respect mentioned above "is a kind of improvement to be achieved naturally or inevitably through the exchange of information and widespread trading activities between all countries." (Smith, 2002, p. 226).

Harmony between people in pursuit of self-economic interests and their general interests can coexist with the general interest of the community known as the "nation." This approach, which is materially different from the meaning attributed by mercantile politics to the concept of nation, manifests itself on the critical reviews introduced by Smith on political economy. Thus, the conflict between mercantile methods, principles and Smith's ideas based on free trade also bring along with them a semantic shift about the concept of nation (Hobsbawm, 1995, pp. 41-49).

Conclusion

The intellectual relationship of Smith and morality cannot be disassociated from the metaphor of the invisible hand. The main factor having a role in Smith's theory is not trust in moral orders, but the acceptance of balance being assured by an invisible metaphor and by optimism. First of all, the balance in personal life is not independent from this line of thought. Smith argues that social morality is not the source of assuring economic balance on its own.

Smith tried to explain the balance generally established between self-interest and moral sentiments based on the acceptance of optimism and universal balance. In this aspect, it is not important whether an individual is moral or amoral. The important thing here is to underline how moral sentiments can be incorporated into the economic balance. When considered from this point of view, Smith argues that emotions and traditions dominate human behaviors rather than the mind (Gray, 2013, p. 11). The goal of achieving a position superior in the eyes of others goes hand in hand with economic welfare. At this point, Smith's two works titled "The Theory of Moral Sentiments" and "Wealth of Nations" seem to complete each other (Ruben, 2011, p. 31).

References/Kaynakça

- Buğra, A. (1995). *İktisatçılar ve insanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Callinicos, A. (2004). *Toplum kuramı: Tarihsel bir bakış* (çev. Y. Tezgeden). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demir, Ö. (2003). *İktisat ve ahlak*. İstanbul: Liberte Yayınları.
- Dennis, H. (1997). *Ekonomik doktrinler tarihi* (C. 1., 3. bs., çev. A. Tokatlı). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Gray, J. (2013). *Kara ayin: Apokaliptik din ve ütopyanın ölümü* (çev. B. Tırnakçı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hirschman, A. (2008). *Tutkular ve çıkarlar: Kapitalizm zaferini ilân etmeden önce nasıl savunuluyordu?* (çev. B. Cezar). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hobsbawm, E. J. (1995). *1780'den günümüze milletler ve milliyetçilik: Program, mit ve gerçeklik* (2. bs., çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hume, D. (1997). *İnsan doğası üzerine bir inceleme* (çev. A. Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Mandeville, B. (1997). *The fable of the bees and other writings*. Cambridge: Hackett Publishing.
- O'Neill, J. (2001). *Piyasa: Etik, bilgi ve politika* (çev. Ş. Süer Kaya). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Poole, R. (1993). *Ahlak ve modernlik* (çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ridley, M. (2011). *Erdemin kökenleri* (çev. E. Yücesoy). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ruben, E. B. (2011). *İktisadın unuttuğu insan*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sen, A. (2003). *Etik ve ekonomi* (Çev. A. Süha). İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Sennett, R. (2002). *Karakter aşınması: Yeni kapitalizmde işin kişilik üzerindeki etkileri* (çev. B. Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Smith, A. (1967). History of astronomy. In J. Ralph (Ed.), *The early writings of Adam Smith* (pp. 33-105). New York: Augustus M. Kelley.
- Smith, A. (2000). *The theory of moral sentiments*. New York: Prometheus Books.
- Smith, A. (2002). *Ulusların zenginliği* (C. 2., çev. M. T. Akad). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Smith, A. (2004). *Ulusların zenginliği* (C. 1., 4. bs., çev. A. Yunus ve M. Bakırca). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Timuçin, A. (2000). *Düşünce tarihi: Gerçekçi düşüncenin kaynakları* (C. 2., 3. bs.). İstanbul: Bulut Yayınları.